בית שמאי פרק חמישי נזיר

אביי אמר כגון דאמר אי נמי לאו פלוני הוא א] אי הוי נזיר ומאי לא נתקיימו דבריו הראשונים אלא דבריו אחרונים: הרתיע לאחוריו אינו נזיר כו': טעמא משום דהרתיע לאחוריו הא אתי לקמן הוי נזיר מני אלימא

גמ' אביי אמר כגון דאמר אי נמי לאו פלוני הוא. א)והכריה אמר הריני נזיר ב] שזה פלוני אי נמי לאו פלוני הוא אי הוי נמי נזיר: **ומאי לא נתקיימו דבריו.** דקאמרי ב"ה הכי קאמרי לא מיבעיא כי נתקיימו דבריו הראשונים ג)הוי נזיר אלא אפילו ג] לא נתקיימו דבריו הראשונים הרי זה נזיר משום דבריו האחרונים:

מני

לאחוריו ולא נודע דברי מי נתקיימו מספק לא נחית לנזירות ור"ש סבר אליבא דב"ה דמספיקא (לא) נחית לנזירות כיון שברור שכדברי הא' הוא ולכך בעי תנאי: א)**ראה את הכוי.** שהוא ספק חיה ספק בהמה ואמר האחד הריני נזיר שזה חיה והשני אמר הריני נזיר שאין זה חיה אלא בהמה משמע מדבריו ושלישי אומר הריני נזיר שזה בהמה ולא חיה והרביעי אמר הריני נזיר שאין זה בהמה אלא חיה והוו כשנים הראשונים אלא שהפכו דבריהן והחמישי אומר הריני נזיר שזה חיה ובהמה ודינו כחיה לכסוי ודינו כבהמה לאסור חלבו והששי אמר הריני נזיר שאין זה לא חיה ולא בהמה דמשמע בריה [בפ"ע] ואינו יכול להרביעו לא עם חיה ולא עם בהמה והשביעי אמר הריני נזיר שאחד מכם נזיר כלומר שכוון י לומר אמת והשמיני אומר הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר כלומר שיש אחד מכם שלא כוון לומר אמת והתשיעי אומר הריני נזיר שכולכם נזירים כלומר שכולכם ספק נזירים ולא גרסי' שכולכם נזירים דמוכחא בגמרא דליכא אלא תשע בכוי ג] הרי כולם נזירין ומ"ת איכפל תנא לאשמועינן כב"ש ולא כב"ה דאמרי דמי [שלא נתקיימו] דבריו אינו נזיר ויש לומר דלב"ה נמי נהי דנזירות ודאי לא הוו נזירות מספק הוו וכולה ר' שמעון אליבא דב"ה מסיק לה דאמר גבי הרתיע לאחוריו דהוי נזיר מספק לב"ה אע"ג דאין ספקו עומד להתברר הכי נמי גבי כוי אע"ג דאין ספיקו עומד להתברר לר"ש אליבא דב"ה הוו נזירין מספק והששה הראשונים ודאי נזירין מספק דמחית איניש לספיקא דאע"ג דכוי ספק חיה אותו שאומר ד] ספק חיה הוי ספק נזיר וכן כולן ואיך תלתא בתראי מחתי נפשייהו לספיקא ויש מפרשים דשלשה האחרונים נזירים ודאי שהאחד שאמר שאחד מכם נזיר הוי נזיר ודאי לר"ש שאמת הוא שאחד מהן יש עליו נזירות דהיינו אותו שכוון לאמת וגם השני שאמר שאין אחד מכם² גם זה נזיר ודאי שכן משמע דיבורו יש בכם אחד שאינו ודאי נזיר והאמת הוא³ כגון אותו שלא ה] בא לאמת והשלישי שאומר כולכם נזירין שעל כולכם ספק נזירות גם זה אומר אמת לגבי⁴ שלשה האחרונים ודאי נזירים לר"ש דאין צריכין תנאי וי"מ שגם [שלשה] האחרונים אינם נזירים אלא מספק שהרי יש להסתפק בדבריהן שאותו שאמר שאחד מכם נזיר איכא לספוקי מילתא שיש לפרש דבריו בשני פנים ושמא⁵ ר"ל אם יש לכם אחד מכם שיש עליו נזירות וזהו אמת שאחד מהן ודאי נזיר וגם יש לספוקי דשמא ר"ל אם יש אחד מכם שיודע בעצמו שהוא ודאי נזיר והרי אין מהן יודע מש"ה נזיר מספק וכן האחר שאומר שאין אחד מכם נזיר משמע אם אין⁶ אחד מכם שאינו נזיר דמשמע⁷ שידע בעצמו שאינו ודאי נזיר והרי אין אחד מהם שיודע בברור שאינו ודאי נזיר וכן השלישי שאמר שכולכם יש לפרש דבריו שכולכם נזירין ודאין לא⁸ אמר כלום וגם יש לפרש דבריו שאמר בספק נזירות לכך כולן נזירין מספק וצריכין להתנות י] וצ"ע אמאי לא [תני תו שאין כולכם נזירין] ז] בשלמא לעיל לא מצי למתני בעבור פלוגתא דרבי טרפון דלא"כ לא הוה א"ר טרפון אין אחד מהן נזיר כדפי' לעיל אבל הכא מאי למתני: ט)**מאי טעמא דב"ש ילפי תחלת הקדש** מסוף הקדש. סוף הקדש קרוי תמורה מה תמורה אפי' בטעות כדדרשי' בפ' שני דתמורה (דף י.) ג)ר'⁹ יוסי בר' יהודה יהיה לרבות שוגג כמזיד וקאי אקרא והיה הוא ותמורתו יהיה קדש ומפרש ר' יוחנן התם בתמורה ח] לומר שתמורתו עולה שלמים כמו עולה ושלמים עומדים לפניו ורוצה לומר על בהמת חולין שלפניו הרי זו תמורת עולה ואמר שלמים או (כשאמר) כסבור לומר שחור יהיה תמורה ואמר לבן דחל תמורה על הלבן והשתא ילפי ב"ש מה תמורה בטעות אף הקדש נמי יחול בטעות וכמתני' נמי כי אמר שור שחור שילא מביתי ראשון יהיה קדוש ויצא הלבן ראשון הלבן קדוש דהכי בעי למימר שור שילא מביתי ראשון יהיה קדוש לא שנא שחור ולא שנא לבן או אדום והא דקאמר שחור כסבור ששור שחור יצא תחלה: **וב"ה** הני מילי תמורה. דמכח הקדש קאתי הוא דחיילא בטעות אבל אתותי הקדש מעיקרא לא אמרינן בטעות דלא גמרינן תחלת הקדש מסוף הקדש ופריך לטעמא דב"ש וב"ש מה אילו אמר הרי זו תחת זו תמורה לחצי היום מי הויא תמורה מההיא שעתא אלא דמטי חצי היום הוא דהוה תמורה הכי נמי לכי מגליא מלתא וה"פ היכי ילפי ב"ש תחלת הקדש מתמורה והא לא דמי לה [דהתם] כשהיה סבור לומר שור שחור יהיה תמורה ואמר לבן דחל תמורה על הלבן [א"כ]¹⁰ מקיימין מה שהוציא בפיו אבל הכא כשאמר בפיו שור שחור שילא מביתי יהיה קדש מנין לנו לשנות מה שהוציא מפיו אדרבה נאמר דאין דעת האיש להקדיש כ"א שחור ופיו ולבו שוין ואיך נאמר שיש במשמעות לשונו שרצה להקדיש הראשון ואפי' הוא לבן דהא בתמורה נמי לא נוכל לשנות בדבריו דאילו קאי בצפרא ואומר הרי זו תמורת זו לחצי היום כלומר¹¹ חצי היום השני אז יחול הקדש בתמורה מי הוי תמורה מההיא שעתא שנדר מן הבוקר למעול בה אלא עד¹² חצי היום אז איגלאי מילתא למפרע דהוי תמורה דבתמורה עצמה לא נוכל לשנות בדבריו הכי נמי ט] איגלאי מילתא כלומר במשנתינו כמו כן לא נשנה דיבורו אלא לכי מגלאי מילתא כמו שהוציא בפיו אותו יהיה קודש והוא הוציא מפיו שור שחור ואיך נשנה דיבורו להקריב הלבן: **אמר** [רב פפא] **לבך נאמר ראשון לכשיצא ראשון.** פי' [דרב פפא] ס"ל דב"ש לא גמרי הקדש מתמורה לומר דהקדש בטעות הוי הקדש והלבן קדוש דהא ודאי לא דמי לתמורה דבתמורה אנו מקיימין דבריו וכאן אנו סותרין דבריו אם אנו מקדישין הלבן אלא¹³ דקתני מתני' הקדש אשחור קאי ולכך אמר ראשון לכשילא ראשון כלומר אע"פ שלא יצא ראשון מן הבית אלא הלבן אפ"ה שפיר מתקיימין דבריו שאמר שחור שילא ראשון ומיירי כגון שהיו לו שוורים שחורים הרבה כדאמר בסמוך והכי בעי למימר שור שחור שילא ראשון לשאר שחורים יהיה הקדש דהוי השחור הקדש דהשתא לא נסתר דבריו אלא נפקי¹⁴ ראשון דקאמר ראשון לשחורים דלא מיבעיא אי נפיק שחור ראשון מן הבית דהשתא לגמרי נתקיימו דבריו דהוי הקדש אלא אפילו נפיק לבן ברישא הכתי נפרש דבריו שהשחור שילא ראשון לשחורים יהיה הקדש ואין הקדש בטעות דס"ל [לרב פפא] דהקדש בטעות לא הוי הקדש ופי' דמתני' לא כדס"ד מעיקרא דהלבן קדוש אלא השחור והא דלא קאמר אלא אמר [רב פפא] כיון שחזר בו מסברת הגמרא משום שלא הוזכר שום אמורא לפניו והא דאמר ריש פרק ב' (לעיל ט.) לב"ש אין שאלה בהקדש פי' משום דהקדש בטעות הוי הקדש לא הוי כטעמא דרב פפא אלא כטעמא דאביי דבסמוך: **והא** שור שחור קאמר מי לא עסקינן דלית ליה אלא האי. ופי' כיון דלית ליה אלא אחד לא שייך לקיים דבריו ולומר ראשון לשחורין דא"כ לא לימא ראשון אלא שחור ומשני לא נריכא דאית בהו תלתא: **ה"ג** וב"ה א"ב שיצא בראשון. וה"פ וב"ה דאמרי אינו הקדש דא"כ שכוונתו לומר ראשון לשחורים ה"ל למימר שילא בראשון דלא ה"ל למימר שילא מביתי ראשון דמשמע שילא מן הבית תחלה אלא שילא בראשון ומשמע¹⁵ בראשונה לשאר שחורים: **והא** הקדש בבונה הוא. ואין כאן טעות לבית [שמאי] ואמאי קרי ליה במתני' הקדש בטעות ומשני משום [דלטעי] ללישנא קמא כלומר להכי קרי ליה הקדש טעות לפי שבתחלה יש לטעות בלשונו ולומר שבראשון שילא מן הבית נתכוון והיינו הלבן אלא שאנו מפרשין דבריו שרלה לומר ראשון לשחורין: **וסברי** ב"ש הקדש בטעות לא הוי הקדש. לרב פפא פריך: והתניא¹⁶ מי שנדר בנזיר. מתני' היא בפרקין ומפרש במתני': תלא ותרעה בעדר. פירוש י] ובסיפא דמתני' קתני אמרו להן ב"ה לב"ש אי אתם מודים בזה שהקדש בטעות הוא ותלא ותרעה בעדר כלומר וכי היכי דמודית כ] לו לב"ה אודית לו נמי בההיא דשור שחור שלא יהיה הקדש אלמא שמעי ב"ה לב"ש דטעמא דידהו בשור שחור משום דהקדש בטעות הוא דהוי הקדש וקשה לר"פ ומשני ב"ה הוא דטעו [דסברי] דטעמיה דב"ש משום דהקדש בטעות הוי הקדש ולהכי אותבי להו מהא ומ"ת והא ב"ש מהדרי להו לב"ה ממעשר בהמה ומוכחי דהקדש בטעות הוי הקדש ויש לומר בית שמאי קאמרי לב"ה למאי דטעיתו וסבריתו דטעמא [דידן] משום הקדש בטעות והכי נמי איתא בריש מסכת נדה (דף ג.) למאי דטעיתו נמי ואותביתו קופה: **ת"ש** ששה שהיו מהלכין בדרך. מתני' היא בפירקין וכבר פירשתי במתני': והא הכא דהקדש בטעות הוא והוי הקדש. והא¹⁷ נזירות דטעות הוא שהרי אחד מן הראשונים לא נמצא כדבריו ואפילו הכי הוי נזיר לפי שהיה סבור שהיה פלוני וטעה בכבר¹⁸ וחייל עליה נזירות אפי' בטעות הכי נמי אית ליה למימר דסבירא להו לבית [שמאי] דהקדש בטעות גמור הוי הקדש דמתני¹⁹ דשור שחור פי' והלבן²⁰ קדוש דיש לנו לפרש דבריו דמתחילה נתכוון להקדש לא שנא שחור ולא שנא לבן שילא מפתח ראשון והא דקאמר שחור לפי שטעה שזה יצא ראשונה אבל לעולם הלבן קדוש אף על גב דבתמורה לא הוי עד דמטי חצי היום ולא קודם לכן הני מילי בתמורה דקאמר בפירוש זו תמורת זו לחצי יום וליכא לפרושי מילתא בענין אחר כלל אין לנו כח לסתור דבריו אבל הכא גבי הקדש איכא לפרושי למילתא בהדיא כדבריו דלא אתא לאפוקי לבן מהקדש: י)**אמרי** הכא סברי בית שמאי הקדש בטעות הוי הקדש התם לא. כלומר מהכא איכא לאוכוחי דסברי בית שמאי הקדש בטעות הוי הקדש והוא הדין נמי גבי שור שחור דלא דמי לתמורה כדפרישית: התם לא. כלומר ממשנה ראשונה שבאת להוכיח לבית שמאי הקדש בטעות הוי הקדש ליכא לאוכוחי מידי [כדלדחין] ליה לעיל: **אביי** אמר לא סלקא דעתך דקאי בצפרא אלא הב"ע דקאי בצהרים. שכבר יצאו הבהמות מן הבית לרעות במרעה ואמר שור²¹ שילא כבר מביתי ראשון לכל השוורים הן שחורים הן לבנים²² ליהוי

פי' הרא"ש

מפרש לה ר' טרפון אומר אין אחד מהם נזיר דסבר ר"ט לא נתנה נזירו' אלא להפלא' כלומר שיהיה ברור וידוע לו בשעת נדרו שהוא נזיר וכל הני לא היה ברור לשום אחד מהם בשעת נדרו אם הוה כדבריו. ומיהו נראה דמודה ר"ט בד' שאמר לב' הראשונים הריני נזיר שאין אחד מהם נזיר. כר"ט דבעי הפלאה. ולי נראה דר"ט אכולהו קאי וכ"ע לא בקיאי כדר"ט והיה סבור בודאי אחד מהם נזיר: הרתיע לאחוריו הבא כנגדו ולא נודע מי הוא אינו נזיר כלו' אין אחד מהם נזיר דלא מחית איניש לספקא. וכך היתה דעתו שאם לא יבוא הדבר לידי ברור שלא יהא בדבריו כלום: ר"ש אומר וכו' ר"ש לטעמיה דאמר ספק נזירות להחמיר והוי נזיר מספק ומה תקנתן לגלח ולהביא קרבן ולהפקיע ספק נזיר מהם שא"א להם לגלח ולהביא קרבן מספק. אלא צריכין להתנות אם אינו כדבריו שיהיה נזיר נדבה ומטה נפשך יגלח ויביא קרבן: אימא מי שנתקיימו דבריו אותו שנמצא כדבריו הוי נזיר: כגון דאמר אי נמי לאו פלוני הוא איהוי נזיר ובתוך כדי דבור חזר בו ואמר כן לא נתקיימו דבריו הראשונים אלא האחרונים ואגב אורחיה קמ"ל דתוך כדי דבור כדבור דמי: הא אתא לקמן הוי נזיר. אותו שנטמא כדבריו:

מסורת הש"ס

א) זה הדבור שייך לקמן לד.. ב) מכאן עד ד"ה אמרי הכא שייך לדף לא ע"א.. ג) נ"ל לר', ד) מכאן שייך לדף לא ע"ב.

◆

נוסחת הריב"ן

א) דאחד אמר הריני נזיר שזה פלוני והכריה אמר כו': ב) דהוי: ג) כי לא:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אי נמי לאו פלוני הוא אי הוי. תיבות אי הוי נמחק. ונ"ב אהאי נמי: ב] רש"י ד"ה אביי אמר וכו' והכריה אמר הריני נזיר שאין זה פלוני א"נ פלוני הוא אהוי נמי נזיר כצ"ל: ג] תוס' ד"ה ראה וכו' דליכא אלא תשע בכוי כאן הס"ד ואח"כ מה"ד הרי כולם נזירים: ד] באו"ד דאע"ג דכוי ספק חיה אותו שאומר ספק חיה וכו' ספק בתרא נמחק: ה] באו"ד כגון אותו שלא בא. תי' בא נמחק. ונ"ב כוון: ו] באו"ד וצ"ע אמאי לא תני תו שאין כולכם נזירין נ"ב עי' בתוי"ט ובמל"מ: ז] באו"ד בשלמא לעיל פירשתי דיותר נ"מ כצ"ל: ח] ד"ה מאי טעמא וכו' ומפרש ר"י התם בתמורה כסבור לומר שתמורתו עולה ואמר שלמים כצ"ל: ט] ד"ה וב"ה כו' לא נוכל לשנות דבריו ה"נ לכי כצ"ל: י] ד"ה וסברי וכו' תלא ותרעה בעדר פירוש כמו חולין ובסיפא כצ"ל: כ] באו"ד דמודית לו לב"ה. תיבות לו לב"ה נמחק ונ"ב לי כהא אודית לי כו':

◆

הגהות התוספות

1. נ"ל אותו שכוון. 2. נ"ל שאין אחד מכם נזיר. 3. נ"ל הוא כן. 4. תיבת לבד נמחק. ונ"ל לכך. 5. נ"ל דשמא. 6. נ"ל אם יש. 7. נ"ל ומשמע. 8. נ"ל ולא. 9. נ"ל לר'. 10. כפ"ה אך. 11. נ"ל כלומר כשיגיע. 12. נ"ל עד דמטי. 13. נ"ל אלא הא. 14. נ"ל נפרש. 15. נרל"ל דמשמע. 16. נ"ל והתנן. 17. תיבת והא נמחק. ונ"ל כלומר. 18. תיבת כבר נמחק. ונ"ל בו. 19. נרל"ל ומתני'. 20. נ"ל דהלבן. 21. נ"ל שור שחור. 22. תיבות הן שחורים הן לבנים נמחק.